

Innst. S. nr. 206

(2001-2002)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning

St.meld. nr. 42 (2000-2001)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Innledning

Stortingsmeldingen om biologisk mangfold skal være et politisk verktøy for Norges oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning, meldingens undertittel, er knyttet direkte til artikkel 6 i konvensjonen. Artikkel 6 pålegger partene å utarbeide en nasjonal plan for vern og bruk av biologisk mangfold, der alle sektorer skal ta ansvar for å integrere hensynet til biologisk mangfold i sin forvaltning, både innenfor egen sektor og i samarbeid med andre sektorer. Dette krever en sektorovergripende og nasjonal handlingsplan for forvaltningen av biologisk mangfold etter konvensjonens prinsipper.

Meldingen inneholder forslag til tiltak som skal gjennomføres i løpet av perioden 2001-2005. Regjeringen vil innføre nye miljøvernpolitiske grep som skal sikre samhandling mellom sektormyndighetene og helhetlig statlig opptreden i bruk av virkemidler og håndtering av tverrgående utfordringer.

Det understrekes i meldingen at bevaring av norsk biologisk mangfold er en sektorovergripende utfordring. Det er i meldingen presentert kapitler utformet av 14 departementer som beskriver hvordan de på sine myndighetsområder skal møte fellesutfordringene i form av konkrete tiltak i 4-årsperioden.

Denne stortingsmeldingen om biologisk mangfold bygger på St.meld. nr. 58 (1996-1997) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, St.meld. nr. 8 (1999-2000) og St.meld. nr. 24 (2000-2001) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Regjeringen vil gjennom denne stortingsmeldingen bidra til å innrette samfunnet slik at drivkreftene som i dag fører til tap av biologisk mangfold endres og i stadig mindre grad utgjør en trussel for vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.

Departementet viser til at Sametingets bidrag er viktig i forhold til den nasjonale oppfølgingen av konvensjonen om biologisk mangfold. Sametingets syn er presentert i et vedlegg til meldingen.

Konvensjonen om biologisk mangfold

FNs konvensjon om biologisk mangfold ble fremforhandlet i 1992 og er nå ratifisert av 179 land. Norsk tilslutning til avtalen ble besluttet i 1993, jf. behandling av St.prp. nr. 56 (1992-1993).

Departementet viser til at konvensjonen om biologisk mangfold er et klart uttrykk for verdenssamfunnets bekymring over dagens tap av biologisk mangfold og behovet for tiltak for å motvirke dette tapet gjennom vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold. Samtidig skal godene som oppstår gjennom bruk av genetiske ressurser fordeles rettferdig. Avtalen omfatter også bestemmelser om byrdefordeling mellom land.

Konvensjonen om biologisk mangfold legger føre-var-prinsippet til grunn for å begrense eller hindre vesentlig reduksjon eller tap av biologisk mangfold. Føre-var-prinsippet ble lansert på en konferanse i Norge i 1990 som ledd i oppfølging av Verdenskommisjonens rapport (FNs verdenskommisjon for miljø og utvikling). Prinsippet innebærer at mangel på full visshet og kunnskap ikke bør hindre iverksetting av tiltak for å verne biologisk mangfold når trusler om tap foreligger.

Departementet viser til at konvensjonen er en prosessorientert rammekonvensjon som fastlegger overordnede mål, prinsipper og generelle forpliktelser, mens spesielle forpliktelser forutsettes utformet gjennom protokoller og arbeidsprogram til konvensjonen. Alle partsland er pålagt å iverksette tiltak for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold gjennom nasjonale strategier, handlingsplaner og rapportering som skal gjelde for alle samfunnssektorer. Dette påleg-

ger u-landene en stor byrde, som forvaltere av størsteparten av jordas biologiske mangfold. For å sikre en rettferdig byrdefordeling er i-landene forpliktet til å bidra med finansiering, overføring av teknologi og tiltak for rettferdig fordeling av goder i forhold til u-landene.

Sentrale utfordringer for konvensjonen er knyttet til tilgang til genressurser og fordeling av goder som oppstår ved bruk av slike ressurser. Videre er det vesentlig å sikre at viktige samfunnssektorer tar medansvar for utviklingen av avtalen. Særlig sentralt står vern og bærekraftig bruk av skog, kyst og hav, landbruksområder og ferskvann. Det er viktig å styrke samordningen mellom konvensjonen og det øvrige miljøvernavtaltverket, særlig FNs klimakonvensjon og FNs forørkningskonvensjon. Å sikre bedre samordning mellom handels- og miljøvernavtalene vil være en viktig oppgave framover.

Etablering av et nytt forvaltningssystem

Regjeringen foreslår i meldingen etablering av et nytt kunnskapsbasert forvaltningssystem for biologisk mangfold, som skal bygges opp i perioden 2001-2005.

Regjeringen vil prioritere 3 innsatsområder, som forutsetter styrking og samordning av kartlegging og overvåking av biologisk mangfold - og for å sikre at verdiene det biologiske mangfoldet representerer, ivaretas:

1. Nasjonalt program for kartlegging og overvåking.
2. Samordning av juridiske og økonomiske virkemidler.
3. Informasjon, forskning og kompetanse.

Forvaltningssystemet skal bidra til:

- vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold,
- forenkling og effektivisering av offentlig forvaltning,
- Regjeringens arbeid med overføring av økt myndighet og ansvar til kommunalt nivå, der samordning av statlige signaler vil være sentralt,
- at det vil bli lettere for beslutningstakere å avveie de ulike samfunnshensynene,
- økt kostnadseffektivitet i samfunnsplanleggingen, og
- økt forutsigbarhet for næringsliv, lokale forvaltere, departementer og andre brukere i arealforvaltningen.

Det foreslåtte nye forvaltningssystemet for biologisk mangfold vil innebære at områder med stor verdi for biologisk mangfold skal identifiseres, og informasjonen skal være allment tilgjengelig. Dette skal utgjøre faktagrunnlaget for sentral, regional og lokal forvaltning, og det må igangsettes kartlegging og overvåking, herunder etablering av en artsdatabank, for å skaffe faktagrunnlaget.

For å sikre vern og bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold må juridiske og økonomiske virkemidler samordnes, og de må rettes mot områder med stor verdi for biologisk mangfold.

Regjeringen vil prioritere gjennomføring av tiltak for 14 departementer innenfor følgende hovedutfordringer:

- Sektoransvar og samordning av virkemiddelbruk.
- Samordning og styrking av kunnskap.
- Bærekraftig bruk av biologiske ressurser.
- Unngå uheldig spredning av fremmede arter.
- Bærekraftig arealbruk.
- Unngå forurensning.
- Internasjonalt samarbeid.

Regjeringen legger til grunn at føre-var-prinsippet og økosystemtilnærming skal være grunnleggende forvaltningsprinsipper for alle myndighetsområder. Målet med en strategi som forutsetter en sektorovergripende tilnærming, skal være å redusere tapet av biologisk mangfold effektivt. I dette ligger at utfordringer skal prioriteres, og at tiltak for å nå gitte mål skal være konkrete og kostnadseffektive.

Regjeringen legger videre til grunn at alle myndigheter, næringer og øvrige relevante aktører skal bidra til arbeidet med bærekraftig bruk og vern av det biologiske mangfoldet. Departementene har ansvar for å integrere hensynet til biologisk mangfold i sin forvaltning og stimulere til at de nasjonale målene om biologisk mangfold følges opp i virksomhetene til underliggende etater, næringer og interesseorganisasjoner som har tilknytning til departementenes ansvarsområde. Det er i meldingen presentert prinsipper og ansvar som skal gjelde for sentralforvaltningen i arbeidet med bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Bruk av økonomiske virkemidler for å ivareta biologisk mangfold både nasjonalt og internasjonalt, har hittil vært lite vektlagt. Ved behandlingen av St.meld. nr. 58 (1996-1997) ble det etterlyst en systematisk gjennomgang av statsbudsjettets utgiftsside med sikte på å fjerne subsidier som har negativ virkning på biologisk mangfold.

I denne meldingen ble det videre varslet utredning av en naturavgift i form av en arealavgift. Departementet viser til at dette arbeidet er i startfasen og ses i sammenheng med tilsvarende internasjonalt utredningsarbeid for innføring av en naturavgift, "User Pays Principle". Det vil særlig være aktuelt å vurdere avgifter ved inngrep som ikke samsvarer med nasjonale resultatmål og i vesentlig grad reduserer kollektive goder av betydning for bærekraftig bruk. Et formål med avgiften er å bidra til at bruk av biologisk mangfold ikke kommer i konflikt med de nasjonale resultatmålene.

Regjeringen har som mål at alle myndigheter med ansvar for arealinngrep innarbeider hensynet til biologisk mangfold ved utforming av politikk, regelverk, planer og tiltak. Det vises i meldingen til at flere forvaltningssektorer har regelverk som både regulerer

selve virksomheten, men som også inneholder arealbruksbestemmelser. Viktige eksempler her er jordloven, skogbruksloven, naturvernloven, kulturminneloven, saltvannsfiskeloven, vegloven, vannressursloven, vassdragsreguleringsloven, energiloven og forurensningsloven.

En bærekraftig arealbruk i tråd med Regjeringens resultatmål er en forutsetning for å forebygge tap av biologisk mangfold. I tillegg er det nødvendig å sikre spesielle områder mot bruk, blant annet gjennom direkte vernetiltak for å sikre truede og sårbare arter og deres leveområder. Miljøvernforvaltningens juridiske virkemidler for naturforvaltning er i stor grad rettet mot vern og bærekraftig bruk gjennom ulike lovverk. Andre sektormyndigheters lovgivning er innrettet mot verdiskaping, der prinsipper om bærekraftig bruk i større eller mindre grad er innarbeidet. Det er et mål å utvikle miljøvern- og sektorlovgivningen slik at hensynene til biologisk mangfold blir ivaretatt.

Felles innsats for en ny politikk

Regjeringen mener juridiske og økonomiske virkemidler må samordnes for å sikre vern og bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold. Virkemidlene må rettes mot områder med stor verdi for biologisk mangfold. Et lovutvalg er nedsatt for å vurdere lovverk om biologisk mangfold og relevant sektorlovgivning. Utvalget skal vurdere regelverk som bør innlemmes i en felles lov om biologisk mangfold. Videre skal det vurdere forholdet til eksisterende lover. I utvalgets oppgaver inngår utredning av regelverk for introduksjoner av fremmede arter og regelverk som regulerer tilgang og bruk av naturlig forekommende genressurser. Videre vurderer Planlovutvalget endringer i plan- og bygningsloven som ivaretar hensynet til biologisk mangfold på en bedre måte.

Når det gjelder økonomiske virkemidler vil det bli iverksatt en utredning som gjennomgår disse i forhold til alle relevante forhold. Det skal vurderes endringer i eksisterende, og behov for nye økonomiske ordninger som kan rettes inn mot områder med stor verdi for biologisk mangfold. Finansdepartementet og berørte departementer skal sette i gang utredning om bruk av økonomiske virkemidler, og utarbeide eventuelle forslag til gjennomføring innen 2003.

Regjeringen vil videreføre arbeidet med Rikspolitiske retningslinjer for biologisk mangfold, som skal formidle den nasjonale politikken på området. Rikspolitiske retningslinjer for biologisk mangfold skal vurderes i sammenheng med andre aktuelle virkemidler, blant annet Nasjonalt program for kartlegging og overvåking.

Et regjeringsoppnevnt utvalg skal vurdere om det bør foreslås en egen lov om biologisk mangfold, og hvordan en slik lov skal avgrenses i forhold til sektorlovene på dette området. Utvalget skal også vurdere om gjeldende naturvernlov bør inngå i en eventuell ny lov om biologisk mangfold, med de endringer som anses nødvendige.

I vurderingen av ny lovgivning om biologisk mangfold skal det utredes gjennomgående hovedprinsipper for vern og bruk av biologisk mangfold, som skal gjelde uavhengig av sektor. Det forutsettes at dagens ansvars- og myndighetsfordeling mellom Miljøverndepartementet og øvrige departementer legges til grunn. De forskjellige sektorlover - som skogbruksloven, jordloven, vassdrags- og energilovgivningen, oppdrettsloven, saltvannsfiskeloven, såvareloven, dyre- og plantesjukdomsloven, og plantevernmiddelet, beholdes.

I flere av departementenes kapitler uttrykkes ønske om at det igangsettes arbeid med regulering av tilgang til genressurser og fordeling av utbytte, blant annet som ledd i oppfølgingen av rapporten fra embetsgruppen for EUs patentdirektiv. Et slikt arbeid er blant lovutvalgets oppgaver.

Tilsvarende har de berørte departementene ønsket en styrking av regelverk og kontroll når det gjelder introduksjon av fremmede arter. Også dette inngår i utvalgets arbeid, men det kan i tillegg være aktuelt med strakstiltak pga. risiko for skade på biologisk mangfold. Tiltak som kan gjennomføres i henhold til gjeldende regler, er å sikre at bevisste utsettinger baseres på fullverdige risikovurderinger som omfatter skadevirkninger på biologisk mangfold, og at overvåking kan pålegges i den forbindelse. Regjeringen vil etablere samordnede kontrollrutiner mellom myndigheter på området, slik at uønsket import og spredning kan forebygges og hindres mer effektivt og oppdages tidligst mulig. I dette ligger også at kompetansen styrkes, og at det utvikles veiledningsmateriale til underliggende etater og relevante bransjer.

Departementet viser til at genteknologiloven stiller krav om at fremstilling og bruk av genmodifiserte organismer skjer på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte, i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling og uten helse- og miljømessige skadevirkninger. Regjeringen mener det er nødvendig å videreføre en politikk der fremstilling og bruk av levende genmodifiserte organismer er underlagt streng offentlig regulering og tilsyn.

Regjeringen vil i oppfølgingen av Cartagena-protokollen - om handel med og bruk av levende genmodifiserte organismer - særlig prioritere arbeidet med globale regler for merking og sporbarhet av genmodifiserte organismer, samt sikre balanse i forhold til WTO-regelverket.

Det vises til at flere lover og forskrifter regulerer introduksjoner og innførsel av planter, dyr og mikroorganismer til Norge. Disse regulerer hensyn til sykdommer, næringsinteresser og naturlige økosystemer. Lovverket og forvaltningen er rettet mot å ivareta et sektoransvar som omfatter hensynet til biologisk mangfold. Regjeringen mener imidlertid det er behov for en gjennomgang av lover, forskrifter og internasjonale avtaler med sikte på bedre samordning og et mer dekkende regelverk og forvaltning. For å gjennomføre

dette vil det være behov for en felles oppbygging av kompetanse om fremmede arter.

Departementet viser til at oppfølgingen av viktige tiltak i meldingen vil ha stor nytte av frivillige organisasjoners medvirkning. Særlig sentralt vil det være å sikre den brede og landsdekkende biologiske fagkompetanse og praktiske erfaring rettet mot biologisk mangfold. Utvikling av samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og staten vil bli prioritert for tiltaksperioden 2001-2005, og midler vil bli øremerket til organisasjonene for oppfølging av kartleggingsarbeidet i kommunene.

Regjeringen vil starte opp Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold, herunder økosystemer, arter og genetiske ressurser og **etablering av en artsdatabank**, som bl.a. skal gi relevante opplysninger om stedfestede lokaliteter. Programmet skal bidra til en koordinert innsats i forhold til å samle inn kunnskap om biologisk mangfold, slik at Norge kan forvalte naturen i tråd med mål om bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Regjeringen viser til at det innen 2003 skal foreligge et samordnet opplegg for kartlegging og overvåking, herunder omforente kriterier for **verdiklassifisering av naturtyper**. Videre skal det nasjonale programmet være startet opp på alle områder innen 2005.

Departementet viser til at en gjennom oppfølgingen av denne meldingen i perioden 2001-2005 vil arbeide videre med utviklingen av mål og nøkkeltall på basis av økt datatilfang og samordning av virkemidler. Det tas sikte på en rapportering i forhold til tiltakene i meldingen i 2003 og 2005, slik at krav om tilbakemelding internasjonalt på partsmøtene for konvensjonen i 2004 og 2006 oppfylles.

Departementene rapporterer til Miljøverndepartementet som koordinerer prosessen og den videre rapporteringen nasjonalt og internasjonalt. Denne rapporteringen vil innarbeides i stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Rapporteringen i 2005 skal avslutte oppfølgingen av meldingen og tiltakene, og skal gi en analyse av måloppnåelse, status og videre behov for innsats. Konvensjonen om biologisk mangfold forutsetter at det lages nasjonale handlingsplaner for å følge opp konvensjonens forpliktelser. Rapporteringen i 2005 bør derfor også redegjøre for tiltak for en ny fireårsperiode som legges fram i en egen melding.

Oppfølging av meldingens felles tiltak og utvikling av det nye forvaltningssystemet skal skje gjennom samarbeid i et interdepartementalt utvalg koordinert av Miljøverndepartementet.

Det forutsettes i meldingen ingen formelle endringer i ansvars- og myndighetsforhold mellom departementene. Det legges økt vekt på samarbeid i forvaltningen sentralt og lokalt samt i forhold til næringer, organisasjoner og andre aktører. Kostnadene for tiltakene innenfor de enkelte departementenes forvaltning forutsettes dekket innenfor de årlige budsjettammer.

Når det gjelder tiltak på tvers av forvaltningsområdene ønsker Regjeringen å styrke arbeidet med "Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold", som vil kreve økt økonomisk innsats og samarbeid mellom berørte departementer - og at disse prioriterer midler til programmet innenfor de gjeldende budsjettammene i perioden 2001-2005. Det forutsettes at denne innsatsen trappes ned ved periodens slutt, etter som det vesentligste av kartlegging, stedfesting og verdiklassifisering gjennomføres.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sylvia Brustad, Rolf Terje Klungland og Synnøve Konglevoll, fra Høyre, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Leif Frode Onarheim, fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland og Ingvild Vaggen Malvik, fra Kristelig Folkeparti, Ingmar Ljones og lederen Bror Yngve Rahm og fra Senterpartiet, Inger S. Enger, støtter Regjeringens visjon om at Norge gjennom nasjonal handling og internasjonalt samarbeid skal bidra til å sikre jordas biologiske mangfold, realisere verdiene det biologiske mangfoldet representerer til beste for samfunnet, og at goder og byrder av tiltak fordeles rettferdig innen og mellom ulike generasjoner og samfunn.

Komiteen viser til og støtter de strategiske mål for bevaring av biologisk mangfold som går ut på at naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig sikres i levedyktige bestander, og slik at variasjon i naturtyper og landskap opprettholdes og gjør det mulig å sikre det biologiske mangfoldets fortsatte utviklingsmuligheter.

Samtidig erkjenner komiteen at arts mangfoldet er i en naturlig endringssprosess.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at dette betyr at behovet for overvåking vil være kontinuerlig og at tiltak vil være både direkte, indirekte, forebyggende og avbøtende.

Komiteen støtter de resultatmål som er foreslått av Regjeringen i St.meld. nr. 42 (2000-2001).

Komiteen viser til at Norge i 1993 sluttet seg til FNs konvensjon om biologisk mangfold, fremforhandlet i Rio de Janeiro i 1993. FNs konvensjon om biologisk mangfold er et klart uttrykk for verdenssamfunnets bekymring over tap av biologisk mangfold, og behovet for tiltak for å motvirke dette tapet gjennom vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold. Alle land som har sluttet seg til konvensjonen er pålagt å iverksette tiltak for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold gjennom nasjonale strategier, handlingsplaner og rapportering som skal gjelde alle samfunnssek-

torer. Bevaring av norsk biologisk mangfold er, i likhet med stadig flere samfunnsutfordringer, en sektorovergripende utfordring.

Komiteen har som mål å sikre et like stort arts-mangfold i norsk natur i fremtiden som i dag. Dette krever vern av truede arter og en arealbruk som tar hensyn til det biologiske mangfoldet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser videre til at det biologiske mangfoldet representerer store verdier for samfunnet. I tillegg til klimaendringer, er bevaringen av jordas biologiske mangfold kanskje den viktigste globale miljøutfordringen i vår tid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er i våre og fremtidige generasjoners egeninteresse å ta best mulig vare på naturen, herunder det biologiske mangfoldet, slik at vi ikke påfører den uopprettelig skade. Det betyr dog verken at man kan stemple all aktivitet som innebærer endringer av naturen som en forringelse, eller at man må stanse videre utvikling av dagens samfunn for å oppnå en "bærekraftig utvikling". Forvaltning av naturen innebærer mer enn å gjøre den til et museum.

Disse medlemmer er samtidig bevisst på at noen inngrep kan medføre uønskede endringer som det vil ta generasjoner å rydde opp i. Det er derfor særdeles betydningsfullt for samfunnet å besitte nok kunnskap til å forstå årsakssammenhenger i naturen. Med den bakgrunn er det generelt hensiktsmessig å føre kontroll med variasjoner, søke forklaringer på endringer og skape en beredskap for tiltak der menneskelig aktivitet er årsak til uønskede endringer.

Disse medlemmer støtter således både en bærekraftig utvikling og i hovedsak føre-var-prinsippet. Føre-var-prinsippet kan også bety at man skal unngå forhastede konklusjoner. En streng tolkning av slike begrep medfører en fullstendig stopp i samfunnsutviklingen. Mangelen på total kunnskap om problemområder er ikke et argument i seg selv for å stoppe samfunnsutviklingen. Tvert imot er læring gjennom erfaring en vanlig og utbredt læringsprosess.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, mener det biologiske mangfoldet best kan ivaretas gjennom en kombinasjon av vern, bærekraftig bruk og økonomisk utvikling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det biologiske mangfoldet best kan ivaretas gjennom en kombinasjon av vern, forebyggende og avbøtende tiltak samt bærekraftig bruk. Bærekraftig bruk innebærer ikke bare en forvaltning som unngår belastninger som overstiger naturens tålegrense og reduserer mangfoldet, men også hvordan det biologiske mangfoldet kan utnyttes til det felles beste.

Komiteen viser til at ca. 90 % av Norges landareal er på privat grunn. En aktiv og bærekraftig bruk av både innmark og utmark har gjennom generasjoner formet et variert og mangfoldig kulturlandskap. Komiteen viser til at jord- og skogbrukere er daglige brukere og forvaltere av det biologiske mangfoldet. Lokale og tradisjonelle kunnskaper og holdninger når det gjelder bruk og skjøtsel av natur- og kulturressurser er helt avgjørende for i hvilken grad en på sikt skal lykkes i sikringen av det biologiske mangfoldet for fremtidige generasjoner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener hovedinnvendingen mot denne meldingen er at den i hovedsak handler om departementene og deres syn på virkeligheten. Alle utfordringer skal løses ved hjelp av ulike statlige tiltak, gjerne i form av nye lovreguleringer og satsing på holdningsskapende arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener meldingen synes å ha glemt at det ikke er byråkratene i departementene, Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmennene som står for den praktiske forvaltningen av det biologiske mangfoldet. Det er det skogeiere, bønder og andre som eier og bruker naturressursene, som gjør. Disse medlemmer mener forvaltningen har glemt at de kun kan oppnå resultater hvis de tar de som er grunneiere og de som forvalter og lever av naturen på alvor, og bidrar til å motivere dem til å ta tak i utfordringene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til meldingens presisering av verdier knyttet til biologisk mangfold, hvor det deles inn i direkte, indirekte, potensiell og immateriell verdi. Et premiss for norsk oppfyllelse av FNs konvensjon om biologisk mangfold er at det må beskyttes og forvaltes med utgangspunkt i alle de ovenstående verdiene, og ikke kun med utgangspunkt i de direkte verdiene som typisk beskyttes av den private eiendomsretten og forvaltes av næringsaktører. I den planlagte sektorovergripende tilnærmingen må dette reflekteres sterkere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det å underskrive konvensjoner må være forpliktende og følges opp nasjonalt. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at de rådgivende prinsipper for FNs konvensjon for Biologisk mangfold må innarbeides i norsk lov- og regelverk.

Disse medlemmer viser til at grunnsynet som gjennomsyrrer deler av flertallet i Stortinget i denne saken ser ut til å være at næringslivet må beskyttes mot vernetiltak for ta vare på biomangfoldet. Dette må snus til en erkjennelse av at dersom næringsaktører og den private eiendomsretten blir det viktigste, kan det ofte

stå i motstrid til verdiene knyttet til ivaretagelse av det biologiske mangfoldet.

Disse medlemmer understreker i denne sammenheng at Norges nasjonale politikk skal innebære at vi tar vår del av den globale fordelingen av byrder. Den nasjonale oppfølgingen av konvensjonen er avgjørende for det norske samfunnets utviklingsmuligheter, verdiskaping, livskvalitet og velferd. Den er også viktig for vår internasjonale troverdighet. Konkrete eksempler på at norsk næringsliv er avhengig av hele verdiskapet i biomangfold er oppdrettsnæringen som nyter godt av Norges ry som villakseldorado. En av verdens største papirprodusenter, Norske Skog, merker også at det norske skogvernet har direkte betydning for sin suksess på det internasjonale markedet. I Dagsavisen 8. januar 2002 stod følgende:

"Det evig tilbakevendende spørsmålet fra våre kunder er hvordan Norge, et land med så høy miljøprofil kan ha så lite vern av barskog, sier miljøsjef i Norske Skog, Sverre Thoresen."

Disse medlemmer viser til at når det lave verneomfanget i Norge oppfattes som et problem i dag, er det grunn til å tro at framtida blir verre. På dette området blir vi sammenliknet med Sverige og Finland. Landene har planer om å doble vernet av skog, selv om de allerede har vernet 4-5 ganger så mye som oss. Eksportverdien av norske trebaserte produkter ligger godt over 15 mrd. kroner pr. år, slik at bare én prosents endring i markedstilgang utgjør verdier i hundremillionersklassen. I tillegg til de faglige argumentene skaper denne realiteten et rent markedsmessig behov for ytterligere vern. Økonomisk kan det derfor være en bra investering å øke ressursene på vern i noen år framover.

Hovedkonklusjon

Komiteen støtter Regjeringens analyse, som viser at det er behov for felles innsats på tre områder:

1. Kartlegging og overvåking som identifiserer og verdisetter det biologiske mangfoldet.
2. Samordning av juridiske og økonomiske virkemidler som skal gi bedre grunnlag for en felles forvaltning.
3. Samordning av informasjon, forskning og kompetanse, som faglig basis for forvaltning av biologisk mangfold i forhold til alle sektorer.

Komiteen er positiv til alle samordnings- og effektiviseringstiltak som blir gjort i det offentlige. Slike forbedringstiltak i det offentlige bør være en kontinuerlig prosess.

Komiteen viser til meldingen, hvor det sies at følgende strategi skal legges til grunn:

1. Årsakene til tap av biologisk mangfold må kartlegges og motvirkes.
2. Utnyttelse av biologisk mangfold skal i vid for-

stand være økologisk bærekraftig.

3. Truet og sårbart biologisk mangfold skal vernes og om mulig restaureres.

Komiteen vil understreke at i tillegg til behovet for samordning av sektorvise virkemidler, er det behov for vurdering og gjennomføring av virkemidler og tiltak.

Komiteen støtter Regjeringens hovedkonklusjon om å etablere et nytt kunnskapsbasert forvaltningssystem for biologisk mangfold. Det nye forvaltningssystemet for biologisk mangfold innebærer at områder av stor verdi for biologisk mangfold identifiseres. Dette skjer gjennom etablering av et nasjonalt program for kartlegging og overvåking, herunder etablering av en artsdatabank.

Juridiske og økonomiske virkemidler innrettes for å beskytte disse verdiene. Informasjon, forskning og kompetanse er virkemidler som skal kvalitetssikre og utvikle systemet på en praktisk måte for alle deler av den sentrale og lokale forvaltningen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener den nye forvaltningsmodellen må være ferdig etablert innen 2005, slik at Norge kan gi fullverdige rapporteringer på partsmøtene i 2004 og 2006. Flertallet ser det som positivt at departementet legger opp til å vurdere resultatene som foreligger og dekke behov for endring og forbedring av arbeidet videre i forbindelse med fremleggelsen av stortingsmeldingen om Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til departementenes gjennomgang av det sektorvise arbeidet for bevaring av biologisk mangfold innen sine ansvarsområder, og slutter seg til forslagene om organisering av arbeidet og gjennomføring av foreslåtte tiltak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det kunnskapsbaserte forvaltningssystemet som omtales i meldingen inneholder mange gode intensjoner, og støtter disse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil likevel peke på at systemet - som er svært omfattende - inneholder mange uklarheter og ennå er nokså upresist beskrevet. Det er ønskelig at det reelle innholdet i den kunnskapsbaserte forvaltningen tydeliggjøres i forbindelse med den planlagte rapporteringen i neste stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Her bør fordelingen av roller og ansvar mellom ulike forvaltningsnivå og mellom offentlig forvaltning og næringene selv, gå klarere fram.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, ønsker å understreke at man i de tiltak som innebærer inngrep for næringslivet og enkeltmennesker skal samarbeide med berørte parter. Dette for å oppnå best mulig resultat med minst mulig konfliktnivå og negative konsekvenser. Forutsigbarhet er i så måte helt nødvendig for at private aktører skal være villige til å spille på lag med det offentlige i en langsiktig strategi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at når det er lagt så stor vekt på at det fremtidige forvaltningssystemet skal være *kunnskapsbasert*, kan man stille spørsmål om hva som har vært grunnlag for beslutninger i departementene inntil nå.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti understreker at et nytt kunnskapsbasert forvaltningssystem for biologisk mangfold må bygge videre på eksisterende relevante aktiviteter og organ, og at disse evt. samles slik at det blir ett system.

Sektoransvar og samordning av virkemiddelbruk

Komiteen slutter seg til at hensynet til biologisk mangfold innarbeides som en viktig faktor i samfunnets virksomhet. Komiteen legger til grunn at alle myndigheter, næringer og øvrige relevante aktører, i et fruktbart samarbeid, må bidra til arbeidet med bærekraftig bruk og vern av det biologiske mangfoldet.

Komiteen har merket seg at det i meldingen forutsettes at det ikke skal være noen formelle endringer i dagens myndighetsforhold mellom departementene. Dette innebærer at Miljøverndepartementet har det overordnede ansvaret, mens de øvrige departementer skal ha oversikt over og sektoransvar for virksomhet som berører biologisk mangfold.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, forutsetter at denne ansvarsfordelingen legges til grunn og videreføres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil imidlertid påpeke at dette ikke må være et bindende premiss i utredningsarbeidet fremover. Disse medlemmer mener at gjennomgangen av ansvarsforhold også må åpne for endring av etablerte ansvarsforhold.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold skal utøves gjennom en aktiv forvalterrolle, og ikke at departementene inntar rollen som museums vokter, hvor byråkratiet legger en hindring for fornuftig bruk av naturen.

Når det gjelder det lokale sektoransvaret for å følge opp konvensjonen om biologisk mangfold, støtter

komiteen at miljøforståelse og hensyn til biologisk mangfold skal være en viktig faktor i kommunal planlegging og virksomhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, viser til at staten og ca. 300 kommuner arbeider med et kartleggingsprogram som skal ligge til grunn for identifisering av de viktigste arealene for biologisk mangfold.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, ser dette som en del av den integrerte miljøtilpasningen i kommunene, og at nye rapporteringsmåter bygges opp som en del av en samlet forvaltning uten å gjøres unødige kostnadskrevende. Målsettingen om forenkling og delegering innenfor kommuneforvaltningen legges til grunn.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser i denne sammenheng til at dette er i samsvar med St.meld. nr. 19 (2001-2002).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Regjeringen mener at det etter hvert vil være ønskelig at kommunene foretar årlig rapportering til staten om resultater av arealbruksendringer for de viktigste arealene for biologisk mangfold, og om status for kartlegging og tiltak. Regjeringen tar sikte på å utvikle dette innenfor KOSTRA. Kartlegging og overvåking i regi av sektormyndighetene vil komme i tillegg til og utfylle den overvåking og kartlegging som skjer i Miljøverndepartementet i samarbeid med kommunene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet advarer mot innføring av nye rapporteringsrutiner som vil skape merarbeid for kommunene. Det legges for tida opp til forenkling og delegering på flere områder innen offentlig forvaltning, og det ønskes en utvikling med mer vekt på lokal forvaltning. Disse medlemmer kan ikke se at det er nok tungtveiende grunner for å innføre nye årlige rapporteringssystem når det gjelder biologisk mangfold - verken gjennom KOSTRA eller på annen måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen komme med forslag om hvordan den nødvendige kompetansen sikres og bygges i den lokale forvaltningen, slik at kommunene kan bidra aktivt i kartlegging og ta ansvar for bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold i sin myndighetsutøvelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folke-

parti og Sosialistisk Venstreparti, mener at oppfølging av viktige tiltak i meldingen vil ha stor nytte av frivillige organisasjoners medvirkning. Disse medlemmer viser til at Regjeringen vil prioritere utvikling av samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og staten for tiltaksperioden 2001-2005. Midler vil bli bevilget til organisasjonene for oppfølging av kartleggingsarbeidet i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at delegeringen av naturforvaltningen til kommunene er avhengig av oppegående frivillige organisasjoner som bidragsyttere og kontrollorgan. I tråd med konvensjonen vil frivillige organisasjoner reflektere lokal kunnskap og målbare hele verdispekteret i biologisk mangfold.

Disse medlemmer viser til at i arbeidet med forvaltning av biologisk mangfold deltar SABIMA-foreningene i mange ulike fora, og utfyller dermed kostnadseffektivt en viktig demokratisk rolle. Av den grunn er det beklagelig at generell prisstigning, momsreform samt omlegginger i Posten har gitt foreningene dårlig økonomi. Som en forsterkende effekt har miljøforvaltningen (fra departement, via direktorater til fylkesmenn) fått en kraftig reduksjon i sine prosjektmidler. Dermed er det blitt vanskeligere å få utløst det store potensialet av gratisarbeid foreningenes medlemmer er villig til å utføre. Resultatet er lavere aktivitet, dårligere økonomi og små muligheter til å bidra i samfunnsdebatten. For å øke disse kostnadseffektive bidragene må tilskuddene til de frivillige organisasjonene økes. Økningen må både gis som generelle driftstilskudd og som søkbare prosjektmidler.

Komiteen mener at FN-konvensjonen om biologisk mangfold må følges opp gjennom nasjonal lovgivning for biologisk mangfold. Utfordringen er å få et samlet regelverk der de ulike sektors lovgivning støtter opp om formål og forpliktelser på en best mulig måte. Det er i dag en rekke lover som hver for seg omhandler biologisk mangfold, men det mangler et samordnende regelverk når det gjelder inngrep i truede og sårbare naturtyper og leveområder for truede og sårbare arter. Komiteen viser til at et regjeringsoppnevnt utvalg skal vurdere om det bør foreslås en egen lov om biologisk mangfold, og hvordan en slik lov skal avgrenses i forhold til sektorlovene på dette området. Utvalget skal også vurdere om gjeldende naturvernlov bør inngå i en eventuell ny lov om biologisk mangfold, med de endringer som anses nødvendig.

Når det gjelder øvrig lovverk under Miljøverndepartementet, er det utvalgets oppgave å utrede hensiktsmessige koblinger mellom ny lov om biologisk mangfold og i tillegg til eksemplene på side 6 i teknisk sammendrag i denne innstilling særlig viltloven, lakseloven, kulturminneloven, friluftsløven, motorferdselloven, plan- og bygningsloven, naturoppsynsloven, genteknologiloven og lov om reindrift.

Komiteen mener det fra berørte sektorer bør stilles økonomiske ressurser til rådighet for å etablere og drive et nytt forvaltningssystem for biologisk mangfold.

Når det gjelder øvrige økonomiske virkemidler, viser komiteen til at staten forvalter en rekke økonomiske ordninger som tilskudd, subsidier, avgifter og låne- og garantiordninger. Det primære formålet med disse er å stimulere til en samfunnstjenlig utvikling på bestemte områder, i tråd med Regjeringens politikk. Komiteen vil imidlertid understreke at det er viktig at vi ikke har subsidieordninger som kommer i konflikt med målet om vern og bærekraftig bruk og biologisk mangfold.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil fremheve at en stor del av norsk miljølovgivning er spredt i svært mange forskjellige lover. Disse medlemmer mener at en slik fragmentarisk lovstruktur kan føre til at miljølovgivningen blir uoversiktlig for bedrifter og offentlig virksomhet. Disse medlemmer vil også peke på at miljøforvaltningen særlig må ses på som et hele. En samlet miljølovgivning kan være et virkemiddel i så henseende. Disse medlemmer mener en samlet miljølovgivning vil kunne klarne ansvarsforhold, og dermed også forenkle og effektivisere miljøforvaltningen. Disse medlemmer viser til at Sverige har samlet sin viktigste miljølovgivning i en miljøbolk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede om det er hensiktsmessig å plassere den viktigste miljølovgivningen i en egen miljølov."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener det er riktig å avvente arbeidet til Biomangfoldlovutvalget før en eventuell samordning av regelverk som har betydning for biologisk mangfold, vurderes nærmere. Disse medlemmer vil ikke utelukke at en samordning kan være hensiktsmessig, men det er også positive sider ved å beholde hensyn til biologisk mangfold integrert i sektorlovene. Det kan gi bedre forankring i ulike deler av offentlig og privat forvaltning.

Komiteens medlem fra Senterpartiet konstaterer at det de siste åra er gjort store omlegginger i bruken av økonomiske virkemidler for å oppnå samfunnstjenlig utvikling. I alle aktuelle tilskuddsordninger innen jord- og skogbruk er regelverket omarbeidet for bl.a. å ta vare på kulturlandskap, kulturminner og biologisk viktige områder, samtidig som tilskudda fortsatt er nyttige for å holde oppe aktivitet og sysselsetting. Senterpartiet ser svært positivt på det ansvar næringene sjøl har tatt både med registrering av miljøverdier, utarbeidelse av miljøplaner og den omfattende miljøsertifisering i skogbruket. Denne stortingsmel-

dingen peker også på at redusert og endra bruk i mange områder er en betydelig trussel for artsmangfoldet både i landskapsvernområder og ellers.

Samordning og styrking av kunnskap

Komiteen mener at et nytt forvaltningssystem for biologisk mangfold må være kunnskapsbasert.

Komiteen mener at kunnskapen som opparbeides gjennom kartleggingen av biologisk mangfold, må være lett tilgjengelig overfor beslutningstagere og offentlighet.

Komiteen viser til at kunnskap om hva vi har av biologisk mangfold, og hvordan disse verdiene fordeles seg geografisk, er et helt nødvendig grunnlag nasjonalt for å forvalte mangfoldet. En samlet kartlegging og overvåking av tilstand og utvikling av biologisk mangfold er også en plikt for partene etter FN-konvensjonen om biologisk mangfold.

Komiteen støtter iverksettelsen av et Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold, herunder etablering av en artsdatabank. Artsdatabanken skal være etablert og i drift innen 2003. Innen 2005 skal det nasjonale programmet være startet opp på alle områder. Målet med programmet er å gi informasjon om:

- Stedfesting og verdiklassifisering av viktige områder for biologisk mangfold.
- Endringer i biologisk mangfold over tid.
- Årsakene til endringene og forslag til tiltak.
- Oppfølging av tiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen om å komme tilbake med en opptrappingsplan frem til 2005, samt nødvendige midler til iverksettelse av dette i forslaget til statsbudsjett for 2003. Disse medlemmer fremmer forslag i samsvar med dette:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2003 legge fram en opptrappingsplan for kompetanseutvikling, kartlegging og overvåking av biologisk mangfold."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser videre til at regjeringen Stoltenberg besluttet at artsdatabanken skal ligge i Trondheim, men at det er skapt en usikkerhet om dette.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at artsdatabanken bør legges til et universitetsmiljø. Dette hensynet er viktigere enn stedsvalget.

Komiteen viser til betydningen av å sikre et godt havmiljø, og viser til at komiteen vil komme tilbake til dette i forbindelse med behandlingen av havmiljømeldingen, jf. St.meld. nr. 12 (2001-2002).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil imidlertid allerede i denne sammenheng peke på betydningen av en styrket kartlegging og overvåking av havmiljøet. Kartleggingen må ha som målsetting å identifisere særlig sårbare arter og biotoper og nøkkelarter, slik at dette kan følges opp i et overvåkingsprogram. Med utgangspunkt i dette er det viktig å få til en rask etablering av en marin areal-database for norske kyst- og havområder, og flertallet viser til prosjektet MAREANO initiert av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelser og Sjøkartverket.

Flertallet viser til at Regjeringen i havmiljømeldingen foreslår å etablere MAREANO som et eget kartleggingsprogram for hele den norske økonomiske sonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet er enig i behovet for et kunnskapsbasert forvaltningssystem, men vil peke på at dette ikke ensidig må handle om *biologiske* kunnskaper i snever forstand. En bærekraftig forvaltning handler også om bruk og praktisk forvaltning. Disse medlemmer vil hevde at resultater ikke bare oppnås gjennom utforming av regler og oppbygging av kompetanse innen den offentlige forvaltningen. For kostnadseffektivt å oppnå reelle resultater er det minst like viktig at praktiske forvaltere av fiskeressursene, landbruksarealer, skog og utmarksressurser har forståelse for, og motiveres til å ta balanserte helhetshensyn til biologisk mangfold i sin yrkesutøvelse. Disse medlemmer vil minne om målsettinga i meldinga om å bidra til forenkling og effektivisering av offentlig forvaltning. Disse hensyna har tilsynelatende kommet i bakgrunnen i stortingsmeldinga. Det er tvert imot foreslått svært mange oppgaver som offentlig forvaltning skal ta seg av og legge mer vekt på.

Komiteen viser til at Rødlista er basert på tilgjengelig kunnskap og faglige vurderinger som gjøres etter fastsatte kriterier for de aktuelle artene. Et viktig tiltak for å forbedre og utvikle Rødlista som et viktig forvaltningsverktøy er etableringen av Artsdatabanken. I tillegg vil den tverrsektorielle kartleggingen og overvåkingen av biologisk mangfold bidra til å bedre kunnskapen om rødlisteartenes status, særlig ved at kartleggingen framskaffer ny dokumentasjon om rødlisteartenes utbredelse og miljøkrav.

Komiteen mener det er viktig at Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet i sin planlegging prioriterer og samkjører det nevnte arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener det er viktig å unngå feil og ukritisk bruk av Rødlista som forårsaker unødvendige restriksjoner på utnyttelse av biologiske ressurser.

Bærekraftig bruk av biologiske ressurser

Komiteen mener at fremtidige generasjoner bør ha de samme muligheter til naturopplevelser, mangfold og velstand som dagens generasjoner. Forvaltningen av naturen er en forpliktelse på tvers av generasjonene. Hver generasjon har en forpliktelse til å overlate jorden til den neste i minst like god forfatning som man selv fikk den fra den forrige. Uttak av ikke-fornybare ressurser må være balansert slik at man ikke ødelegger grunnlaget for fremtidige generasjoner, og økonomisk verdiskaping må være innenfor naturens tålegrenser.

Komiteen mener at ved en fornuftig forvaltning gir komponentene i nasjonalformuen avkastning og er en varig kilde til velferd. Svekkelse av naturressursene betyr svekkede økonomiske produksjons- og forbruksmuligheter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at nasjonalformuen avhenger av tilstanden i naturmiljøet, tilgangen på naturressurser, produksjonskapitalen, de menneskelige ressursene, myndighetenes rammebetingelser for næringslivet og teknologisk utvikling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at naturens tålegrense ikke nødvendigvis er en konstant tilstand, men tvert imot at kunnskap, ny teknologi og fornuftig forvaltning av naturressursene gjør at man stadig kan justere grensepunktet for bærekraftig utvikling.

Komiteen peker på de store potensielle ressurser som ligger i verdens samlede genressurser. Genressursene er grunnlaget for foredling av artene i naturen og artenes tilpasning til deres livsmiljø i form av ulike varianter og bestander. Så langt har menneskene bare utnyttet en liten del av de kjente genressursene. Konvensjonen om biologisk mangfold slår fast at statene har suveren rett til genressursene og tilgangen på dem innefor sitt territorium. Partene forplikter seg til at andre parter kan få tilgang på deres genressurser, men slik tilgang betinges av forutgående informert samtykke og gjensidige avtalte vilkår der opphavslandet sikres en rettferdig andel av resultater fra forskning og utvikling og goder ved bruk. Komiteen viser til at spørsmålet om tilgang og bruk av naturlig forekommende genressurser vil bli tatt opp av Biomangfoldlovutvalget.

Tilgangen til genressurser er også knyttet til spørsmål om patent på oppfinnelser knyttet til biologisk materiale. EUs patentdirektiv går i hovedsak ut på at det skal være samme adgang til patent på oppfinnelser knyttet til biologisk materiale som til annet materiale. Komiteen viser til at Stortinget vil få dette spørsmålet til behandling ved en senere anledning.

Komiteen viser til at forskning og utvikling av genmodifiserte organismer er strengt regulert gjennom genteknologiloven, som stiller krav om at fremstilling

av genmodifiserte organismer skjer på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at genmodifiserte organismer er planter, dyr og mikroorganismer som har fått endret sin sammensetning av gener ved gen- eller celleteknologi. Man oppnår dermed nye egenskaper, som for eksempel toleranse ovenfor plantevernmidler og insektangrep. Genmodifiserte organismer gir muligheter til fremstilling av samfunnsnyttige produkter innen blant annet medisin, matproduksjon, industri, bekjempelse av skadeorganismer og forurensning. Samtidig kan genmodifiserte organismer gi oss nye utfordringer i form av overføring av ulike egenskaper til organismer i naturen eller andre utilsiktede virkninger i økosystemet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil legge et føre-var-prinsipp og krav om eksplisitt godkjenning til grunn for bruk av ny bio- og genteknologi og utvidelse av virkeområdet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at genmanipulert mat tilbys på verdensmarkedet, men er foreløpig ikke godkjent for salg i Norge. Dette flertallet viser videre til at EU ikke har godkjent nye produkter med genmanipulert mat siden 1997, og at det foregår en løpende debatt i EU om dette. Dette flertallet mener at det både av hensyn til matvaretrygghet og biologisk mangfold er nødvendig med forskning og samfunnsdebatt om konsekvensene av genmanipulert mat, som grunnlag for arbeidet med eventuell godkjenning og salg av slike produkter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener dette perspektivet ikke var en del av mandatet til Walløe-utvalget (NOU 2000:29), som kun vurderte helsemessige konsekvenser av genmodifisert mat.

Disse medlemmer ber derfor Regjeringen legge fram et forslag om et midlertidig forbud mot genmodifiserte produkter for en periode på 10 år. Et slikt moratorium bør konkret omfatte:

- Forbud mot all dyrking og produksjon av genmodifiserte organismer og produkter i Norge, med unntak av utsetting av genmodifiserte organismer i forsøksfelt.
- Forbud mot import og salg av genmodifiserte organismer og produkter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil vise til debatten om patent på liv, hvor det fra ulikt hold påpekes at et patentsystem ikke nødvendigvis er beste

måten å sikre bioteknologiske investeringer eller den beste måten å sikre en bred og løpende foredling av nytteplanter, dyr og organismer. Det er videre uttrykt skepsis til hvordan et patentsystem skal kunne brukes til å verne opphavslandet, slik det er nedfelt i biodiversitetskonvensjonen.

Unngå uønsket spredning av fremmede arter

Komiteen viser til at introduksjon av fremmede arter er en av de største truslene mot biologisk mangfold. I konvensjonen om biologisk mangfold er det en klar og streng bestemmelse om fremmede arter. Her står det følgende:

"Hver kontraherende part skal så langt det er hensiktsmessig hindre innføring av, kontrollere eller utrydde fremmede arter som truer økosystemer, habitater eller arter."

Fremmede arter gjør stor skade på økosystemer og koster samfunnet store summer. I Norge er blant annet kongekrabben, lakseparasitten *Gyrodactylus Salaris*, coloradobillen, almesyke og iberiasnegle eksempler på fremmede arter som er utilsiktet innført i Norge.

Komiteen mener det er ønskelig at det lages en oversikt over fremmede arter som kan gjøre skade, og som det vurderes tiltak i forhold til.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil i tillegg påpeke at det er en til dels betydelig tilsiktet introduksjon av fremmede arter som representerer en tilsvarende trussel. Dette gjelder for eksempel for beplantning med fremmede treslag. Disse medlemmer ber derfor Regjeringen å legge fram en tiltaksplan for å begrense tilsiktet introduksjon av fremmede arter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, viser til at det importeres betydelige mengder bar- og løvtrevirke til Norge. I 2001 ble det importert 987 000 m³ bartre, storparten av importen kommer fra Sverige, men også betydelige mengder fra Nord-Amerika og Øst-Europa. Import av ubarket virke innebærer et problem i forhold til kunstig spredning og uønsket introduksjon av nye arter. Dagens krav til barkring av nordamerikansk trevirke legges til grunn for all import av tømmer utenfor EØS-området. Det må settes samme sertifiseringskrav til denne importen slik at man sikrer like vilkår for norske og utenlandske produsenter, samtidig som et viktig grep for å beskytte det biologiske mangfoldet gjennomføres.

Komiteen viser til at regelverket hittil har vært fragmentert mellom ulike sektorer og myndighetene, og til dels manglende. Det er derfor behov for å utvikle et samlet regelverk for innføring av fremmede arter, og komiteen viser til at Biomangfoldlovutvalget blant annet arbeider med dette.

Det er behov for internasjonalt samarbeid for å bekjempe uønskede introduserte arter. Komiteen

mener Norge bør arbeide for strenge internasjonale rådgivende prinsipper for introduserte arter. Spesielt bør Norge fokusere på at det ikke blir en svekkelse når det gjelder føre-var-prinsippet, statens ansvar, grensekontroll og karantenebestemmelser, avbøtende tiltak i forbindelse med effekter og kontrollbestemmelser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener dette gjelder spesielt ved forhandlinger om internasjonale handelsavtaler.

Komiteen viser til at Regjeringen nylig la frem en stortingsmelding om havmiljø (St.meld. nr. 12 (2001-2002)), som vektlegger tiltak mot fremmede arter i havet. En trussel mot miljøet i havet er spredning av fremmede organismer fra fremmede havområder gjennom utslipp av ballastvann fra skip. Komiteen viser til at Regjeringen arbeider for ferdigstilling av et internasjonalt bindende regelverk for behandling av ballastvann og sedimenter innen 2003, i FNs internasjonale sjøfartsorganisasjon IMO.

Komiteen viser til at Regjeringen i havmiljømeldingen varsler at aktuelle tiltak er innføring av krav om rapportering av ballastvanninformasjon - med sikte på pålegg om forsvarlig håndtering av ballastvannet, krav om utskifting av ballastvann og etablering av mottaksanlegg på land. Dette vil være på linje med Australias regelverk.

Komiteen viser til at deltakerne på Nordsjøkonferansen ble enige om felles regionale tiltak i Nordsjøen. Slike tiltak er overvåking, informasjonsutveksling, varslingsystemer og bestemmelser om hvor ballastvann kan slippes ut og tas inn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti merker seg at Regjeringen skal medvirke nasjonalt og internasjonalt for å få et regelverk som fører til reduserte utslipp av ballastvann og for hvordan transportvann og emballasje skal behandles. Disse medlemmer ber Regjeringen om å gjøre dette ved å følge Australias eksempel og i løpet av 2002 innføre regler hvor alle skip som ønsker å gå til norsk havn må opplyse om hvor ballastvannet kommer fra, hvilken tid på døgnet det ble pumpet opp og fra hvilket dyp det kommer. Ut ifra denne informasjonen får skipet beskjed om hvordan ballastvannet skal håndteres. Hvis dette ikke følges kan skipet bli nektet å legge til havn eller ved overtredelse ilegges bøter.

Disse medlemmer viser til St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav, hvor det stadfestes at Norge skal ha en økosystembasert forvaltning av hav- og kystmiljøet. Med dette menes en forvaltning som tar utgangspunkt i de rammebetingelsene økosystemet selv setter for opprettholdelse av produksjon og bevaring av biologisk mangfold. Disse medlemmer forutsetter at økosystembasert forvaltning vil bli det bærende prinsipp i den nye havloven som skal erstatte den nåværende saltvannsfiskeloven.

Disse medlemmer støtter at føre var- og økosystemtilnærming skal innarbeides i fiskeri- og havbruksforvaltningen, og at dette skal gjøres i tråd med prinsippene om bærekraftig utvikling. Disse medlemmer understreker at disse prinsippene blant annet innebærer åpne prosesser og deltagelse fra hele det sivile samfunn.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til diskusjonen rundt forvaltninga av den norsk-arktiske torsken. Bestanden er ifølge Havforskningsinstituttet utenfor "trygge biologiske rammer". Torskebestanden bestemmes med andre ord av menneskeskapt fiskepress.

Disse medlemmer er av den oppfatning at et for høyt fiskepress de senere åra er et resultat av at næringsinteressene har en til dels avgjørende rolle i forvaltninga av ressursene. Disse medlemmer mener at åpenhet rundt den norsk-russiske fiskerikommisjonen, ei endra sammensetning av kommisjonen der miljø- og kystfiskerier interesser blir representert, samt at Stortinget i større grad blir ansvarliggjort i fiskeriforvaltninga, er nødvendige tiltak for å redusere presset på ressursene. Disse medlemmer mener dette er et eksempel på de miljømessige konsekvensene av at kortsiktige økonomiske interesser har forkjørsrett i ressursforvaltninga fremfor den ønskede økosystemtilnærmingen.

Bærekraftig arealbruk

Komiteen viser til at en sentral forutsetning for å opprettholde biologisk mangfold og sikre bærekraftig bruk er at viktige leveområder bevares. Det hjelper lite å frede en art hvis man har ødelagt leveområdet for arten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det blir stadig færre og mindre inngrepsfrie naturområder her i landet. En stadig større del av arealet i Norge er berørt av inngrep og virksomheter som truer det biologiske mangfoldet. Det vil derfor være behov for å frede arealer eller på andre måter begrense bruken av det.

Komiteen viser til at om lag 7,5 pst. av Norges fastlandsareal er vernet i medhold av naturvernloven. Det vernede arealet er skjevt fordelt med hensyn til naturtyper. Høyfjellsområder dominerer i verneomfang. Kun 1-2 pst. av lavereliggende produktive områder er vernet. Her finnes de rikeste naturtypene med det største mangfoldet av planter og dyr.

Komiteen viser til at Regjeringen vil etablere et nettverk av marine beskyttede områder for å sikre representative, særegne, sårbare og truede marine naturtyper og naturverdier i norske kyst- og havområder. Komiteen merker seg også at det i meldingen foreslås å evaluere det tematiske vernet for å kunne

vurdere hvorvidt målet om å ta vare på et representativt utvalg av norsk natur er tilstrekkelig ivaretatt.

Komiteen viser til at noen av de viktigste og mest sårbare områdene for biologisk mangfold er de arktiske områdene. Her har Norge et særlig ansvar for vern av Svalbard, Bjørnøya og Jan Mayen. Komiteen viser videre til at ca. 60 pst. av Svalbard er vernet, og at Regjeringen har varslet at den vil gjennomføre verneplanen for Svalbard som omfatter vern av 9 nye arealer med et samlet areal på ca. 4 000 km².

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet stiller seg kritisk til den stadig hyppigere bruken av begrepa *inngrepsfrie* og *villmarkspregede* områder. Omfanget av slike arealer og hvordan de eventuelt reduseres av inngrep, er et definisjonsspørsmål og avhenger av hvilke inngrep som er tillagt betydning. Etter de definisjonene som Direktoratet for naturforvaltning benytter, har setergrunder, hyttefelt og store turisthytter ingen betydning, mens opprusting av seterveg på over 50 meter forårsaker betydelig tap av slike områder. Det er neppe i overensstemmelse med vanlig oppfatning at det ikke finnes villmarkspregede områder nærmere enn fem kilometer fra veg, noe som pr. definisjon medfører at verken Glittertind eller Galdhøpiggen ligger i villmarkspregede områder.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til kronikk i Nationen 14. mai 2002 av forsker Terje Skjeggedal ved Nord-Trøndelagsforskning. Han skriver at

"... vi i dag har et sammensatt og uspesifisert argumentasjonsgrunnlag for de inngrepsfrie naturområdene. Den upresise begrunnelsen står i skarp kontrast til de svært presise kriteriene for å avgrense tyngre tekniske inngrep. Paradokset er at kriteriene og registreringene ikke sier noe som helst om naturegenskapene i de inngrepsfrie områdene."

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere om begrepene *villmarkspregede områder* og *inngrepsfrie områder* - som Direktoratet for Naturforvaltning har tatt i bruk - er hensiktsmessige slik de blir brukt i dag."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, viser til at denne fremstillingen ikke er dekkende for de faktiske forhold. Definisjonene av ulike kategorier inngrepsfrie områder er som følger:

Villmarkspregede områder:	Over 5 km fra tyngre teknisk inngrep
Inngrepsfri sone 1:	3-5 km fra tyngre teknisk inngrep
Inngrepsfri sone 2:	1-3 km fra tyngre teknisk inngrep

Flertallet viser til at definisjonen av villmarkspregede områder har vært benyttet i offentlig sammenheng i lang tid, og ble bl.a. benyttet i NOU 1980:23 "Naturvern i Norge".

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen vurdere forslag om en ytterligere skjerming av verneområdene fra næringsvirksomhet, dette gjelder spesielt for kyst- og sjøområder og lavereliggende, produktive områder som er dårlig representert blant verneområdene. En vurdering av ytterligere skjerming av vernede kyst- og sjøområder må inkludere forbud mot blant annet fiskeoppdrett og taretråling. Disse medlemmer viser til forslag om å vurdere en samordning av miljølovgivningen i en egen miljølov, og at dette også gjelder på det marine området. Det er helt nødvendig å ha et lov- og regelverk som ikke står i motstrid til hverandre, slik at det skapes usikkerhet om hvilket som gjelder innen f.eks. et verneområde. En anledning til å foreta en slik gjennomgang og samordning, er i den varslede saken om marin verneplan.

Disse medlemmer ber Regjeringen i forbindelse med nye verneområder fokusere spesielt på våtmark, lisoner, strandsoner og vassdrag, samt vurdere grep for å beskytte nøkkelbiotoper og tilrettelegge for økologiske korridorer mellom verneområder.

Disse medlemmer vil understreke det internasjonale ansvaret Norge har for forvaltning av villrein. 90 pst. av den europeiske villreinbestanden befinner seg i Norge.

Disse medlemmer registrerer at menneskelig aktivitet, tekniske inngrep og forskjellige former for økt motorisert ferdsel, herunder også trafikken på Rv 7 over Hardangervidda, til sammen bidrar til å gjøre forholdene for villreinen vanskeligere.

Disse medlemmer vil understreke behovet for å la hensynet til villreinen veie tyngst i vurdering og behandling av forskjellige typer menneskelig aktivitet, som kan komme i konflikt med villreinens leveområder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at prinsippene for gjennomføringsplanen av barskogplanene er nedfelt i St.meld. nr. 40 (1994-1995), som Stortinget har sluttet seg til, etter innstilling fra energi- og miljøkomiteen i Innst. S. nr. 220 (1995-1996). I denne planen, som gjennomføres som landsdelsvis delplaner, er det et hovedanliggende at de områder som skal vernes skal være representative for den store variasjon vi har i den norske skognaturen. Årsaken til at flertallet mener man bør verne skog er blant annet at ca. 45 pst. av de truede artene i naturen befinner seg i skogen. Uten et sterkere vern kan mange av de 1 400 truede artene i skog miste sine naturlige biotoper.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folke-

parti og Sosialistisk Venstreparti, viser til at i tillegg til at økt skogvern vil bidra til å bevare det biologiske mangfoldet, vil en slik satsing også kunne ha positive markedseffekter. Omfanget av skogvern benyttes ofte som et kriterium for bærekraftig skogforvaltning. Årlig eksportverdi for norskproduserte trebaserte produkter er ca. 15 mrd. kroner, og en styrking av skogvernet kan bidra til å sikre miljøprofilen og konkurranseevnen for norske trebaserte produkter i miljøbevisste markeder i framtida.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener konfliktdep- pende tiltak bør utnyttes så langt som mulig også ved den videre gjennomføring av barskogplanen.

Komiteen mener det samtidig er viktig at planen skal gjennomføres med så liten konfliktgrad som mulig. Komiteen viser til brev fra miljøvernministeren til komiteen, datert 25. februar 2002, der han slår fast at "Regjeringen vil også i det videre arbeidet med barskogvernet legge stor vekt på konfliktreduserende tiltak".

Komiteen viser til at barskogplanen nå i stor grad er gjennomført. Delplanen for Øst-Norge, fase II, gjenstår.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at miljøvernministeren i samråd med landbruksministeren legger opp til at barskogvernet skal utvides og at planene for utvidelse skal ferdigstilles i løpet av 2003. Barskogvernmeldingen og Stortingets behandling av denne legger opp til at høyproduktive lavereliggende områder skal prioriteres i arbeidet med gjennomføringen av barskogplanen. Økt fokus på produktive arealer innebærer at konfliktene ofte blir større fordi en innenfor disse områdene samtidig finner de største næringsinteressene. Flertallet viser i den sammenheng til Haugsjå Gård i Aust-Agder som er omtalt i dokument-8-forslaget (jf. Dokument nr. 8:32 (2001-2002)).

Flertallet viser til at miljøvernministeren i sitt brev til komiteen 25. februar 2002, erkjenner at det har vært en god del konflikter i forbindelse med gjennomføringen av barskogplanen.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til at miljøvernministeren skriver at myndighetene har gjennomført en rekke konfliktdep- pende tiltak som i mange tilfeller har hatt god virkning. For det første er mange områder tatt ut av planen i løpet av prosessen, også på grunn av høy konfliktgrad. Videre har det vært frivillige ordninger med salg av eiendommer, og i noen grad makeskifte. Miljøvernministeren peker videre på en vederlagsordning der grunneiere får kompensasjon for tapt økono-

misk vinning mens verneprosessen pågår. Endelig kan det ytes forskudd på erstatning for vern.

Komiteen mener at Regjeringen bør utvikle gode makeskifteordninger der dette er mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener at ved mange vernesaker er makeskifte den oppgjørsformen som er minst konfliktfylt, og viser i den sammenheng til svar fra miljøvernministeren til stortingsrepresentant Torbjørn Andersen, datert 16. november 2001, hvor det heter at "Regjeringen vil i det videre arbeidet med barskogvernet legge stor vekt på konfliktreduserende tiltak som for eksempel makeskifte. Ordningen med økonomiske tap mens planarbeidet pågår vil også bli videreført".

Flertallet mener at det i oppfølgingen av barskogvernplanene må tilstrebes så lavt konfliktnivå som mulig. Innenfor rammen av å dekke representative arealer for den store variasjonen vi har i den norske skogsnaturen, bør man derfor fortrinnsvis velge områder med lavest mulig konfliktnivå. For å redusere konfliktpotensialet på denne måten bør myndighetene samarbeide med grunneierne. Barskogvern bør i større grad kunne skje gjennom frivillig vern, der myndighetene definerer hva slags skog de ønsker å frede, og skog-eierorganisasjonene påtar seg å finne frem til arealer som tilfredsstiller disse kriteriene, og hvor skogeier kan akseptere fredning gitt et raskt og tilfredsstillende oppgjør.

I det videre vernearbeidet blir det viktig å redusere konfliktnivået samtidig som naturfaglige kriterier for vern etter naturvernloven opprettholdes.

Komiteen viser til at staten er en stor skogeier, spesielt gjennom Statskog, men også for eksempel gjennom Opplysningsvesenets fond.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, vil peke på at vern av skogområder som eies av staten vil være et viktig virkemiddel dersom vi skal greie å gjennomføre en rask og smidig opptrapping av skogvernet.

Komiteen peker på at gjennom å utnytte potensialet i statens egne skoger ved utvelgelse av arealer for barskogvern, unngår man konflikter med private grunneiere. Komiteen vil derfor anmode Regjeringen om en evaluering av statens skoger og skoger eid av Opplysningsvesenets fond med tanke på å kartlegge makeskifte og vernepotensial.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener videre og så

langt det er mulig at man må velge arealer her ved barskogvern.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:71 (2001-2002), der et flertall åpnet for salg av Statskogs eiendommer.

Disse medlemmer mener det er helt uaktuelt med salg av Statskogs eiendommer bortsett fra mindre arronderingsalg. Disse medlemmer viser til at eiendommene til Statskog er viktige både for friluftslivet og for å sikre biologisk mangfold. Disse medlemmer mener Statskog kan spille en rolle ved makeskifter, men vil advare mot en politikk der man stykker opp helhetlige områder gjennom å ta ut de mest verdifulle områdene, enten for å selge eller i forbindelse med makeskifte.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser i denne forbindelse til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:71 (2001-2002) om salg av deler av eiendommene til Statskog SF. Stortinget bekrefta i sin behandling de betydelige oppgavene Statskog SF er tildelt ved utvidelse av barskogvernet, både for å stille til disposisjon arealer for opprettelse av barskogreservat og som makeskiftearealer i de tilfeller dette er aktuelt når vernevedtak rammer privateide eiendommer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, vil prioritere barskogvernet blant annet ved å tilføre tilstrekkelige ressurser for å sikre erstatning. Flertallet viser til den nylig gjennomførte evalueringen som anbefaler en betydelig styrking av skogvernet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen har styrket arbeidet med å sikre nok ressurser til å sikre erstatning ved barskogvern gjennom å foreslå en ekstrasbevilgning i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 på 50 mill. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener at ved videre vern skal det så langt som mulig foretas makeskifte mellom berørte grunneiere og staten. Det må satses sterkere på metoder for kombinasjoner av vern og bruk av skog.

For blant annet å ta inn hensynet til barskogvernet, mener flertallet at aktuell lovgiving bør revideres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det i tillegg til den vedtatte barskogplanen er nødvendig med et utvidet vern for å sikre et representativt utvalg av skogtyper. Disse medlemmer vil videre påpeke at Norge også bør øke sin andel av vernet skog for å

møte internasjonale krav om miljøvennlig skogforvaltning.

Disse medlemmer vil øke skogvernet, og mener det er viktig med et raskere og smidigere vern. Disse medlemmer ber Regjeringen raskt gjennomføre en vurdering av hvordan vernet kan økes i tråd med NINA/skogforsk-rapporten på en rask og smidig måte. Disse medlemmer mener dette må innebære både at budsjettmidler sikres, at støtte til skogsbilveier og drift i vanskelig terreng må trappes ned og at skogloven og forskriftene må endres slik at de bedre sikrer det biologiske mangfoldet.

Videre bes Regjeringen legge fram forslag til revidert skoglov hvor det tas hensyn til økt barskogvern, slik at nøkkelbiotoper kan beskyttes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet peker på at bevilgningene til barskogvern har økt de siste årene. Videre har et flertall i Innst. S. nr. 295 (2000-2001) pekt på at bygging av skogsbilveier i bratt og ulendt terreng bør unngås. I jordbruksoppgjøret våren 2001 ble det ikke gitt slik støtte i områder med mer enn 5 km til nærmeste inngrep. Disse medlemmer vil peke på at gjennom å trappe ned støtte til skogsbilveier og drift i bratt terreng, frigjøres store områder som kan vernes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener de statlige virkemidlene overfor skognæringen må harmoniseres, skal målet om øket barskogvern nås. Som et første tiltak her bes Regjeringen å fjerne subsidieordningen for statsstøtten til skogsveibygging og drift i vanskelig terreng.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, bifaller Regjeringens forslag i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 om å endre vedtektenes for jordfondet, slik at det kan brukes til skogvern.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til at det har skjedd et stort miljøløft i skogbruket de siste 3 årene. Dette har skjedd i regi av næringen selv.

Disse medlemmer viser bl.a. til hva skogeiere gjør for å ta hensyn til det biologiske mangfoldet. Cirka 20 000 skogeiere har gjennomført et studieopplegg for å få kunnskap til å drive et ytterligere miljøvennlig skogbruk, og har forpliktet seg til å følge Levende Skogs standarder. Skogeierne bestiller egne miljøregistreringer og setter av arealer av hensyn til biologisk mangfold, noe som medfører at det blir satt av større arealer på denne måten, enn det som har blitt gjort i barskogvernet frem til nå.

Disse medlemmer mener det virker som om det er store miljøkonflikter knyttet til bruk og vern av naturressursene - barskogvern, nasjonalparker, rovdyrpolitikk kan være eksempler. Det er ikke først og fremst målene om å ta vare på naturen som skaper konflikter, men fremgangsmåten til de statlige forvalt-

ningsorganer. Disse medlemmer viser til at dette dessverre fører til unødvendig store konflikter, fordi miljøvernmyndighetenes ord og handlinger blir oppfattet av de lokale brukerne som et ledd i storsamfunnets arbeid for å ta fra dem og lokalsamfunnet råderetten over egne ressurser.

Disse medlemmer viser til barskogvernet som eksempel der selve prosessen har ført til årevis båndlegging av en større eller mindre del av ressursgrunnlaget på flere tusen skogeiendommer. Dette har i seg selv vært ødeleggende for tilliten til miljøforvaltningen.

Disse medlemmer viser til St.meld. nr. 40 (1994-1995) om barskogvernet, der det er lagt klare premisser for i hvilke tilfeller verneinngrep bør unngås. I denne stortingsmeldingen står det følgende: "Noen områder er uaktuelle på grunn av høy konfliktgrad". Med andre ord slås det fast i stortingsmeldingen for barskogvernet at i de områder der det oppstår høy konfliktgrad, skal verneinngrep unngås.

Disse medlemmer viser til at på tross av denne helt klare føringen i den aktuelle stortingsmeldingen om å unngå å foreta verneinngrep i områder der det oppstår høy konfliktgrad, så arbeider direktoratet iherdig videre med å verne eiendommer der nettopp konfliktgraden er svært høy.

Det er etter disse medlemmers syn viktig at myndighetene kommer i dialog med berørte parter og organisasjoner slik at et eventuelt vern i størst mulig grad blir frivillig, eller med eiere som har egnede arealer og som er positive til fredning forutsatt et akseptabelt og raskt oppgjør.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til omlegging og modernisering av den offentlige vilt- og fiskeforvaltning som er et godt eksempel på hvordan offentlig og privat sektor gjennom god samordning og samarbeid kan få til gode og effektive forvaltningsmodeller. Modellen sikrer ikke bare det biologiske mangfoldet, men søker også å finne en god og fornuftig balanse mellom bruk og vern. Dette har gitt gode resultater både faglig og praktisk, og et stort engasjement lokalt. En slik samordning og samarbeid bør være et viktig prinsipp i all planlegging og forvaltning av naturressurser. Disse medlemmer er rimelig sikre på at vi på den måten ikke bare vil kunne unngå konflikter, men også oppnå et bedre resultat for naturvernet enn det miljøvernmyndighetene kan klare på egen hånd.

Etter disse medlemmers mening er det viktig både for naturen og for bønder, fiskere, fiskeoppdrett og skogeiere å unngå unødvendige konfrontasjoner og konflikter.

Disse medlemmer foreslår:

"Stortinget ber Regjeringen om at det i samarbeid med organisasjonene innenfor primærnæringene utarbeides en strategi for å redusere konfliktnivået i naturforvaltningen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Dokument nr. 8:32 (2001-2002) Om barskogvern, og til sine forslag framsatt i Innst. S. nr. 207 (2001-2002).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at meldingen legger opp til å utarbeide en verneplan for marine områder, som oppfølging av St.meld. nr. 43 (1998-1999) Vern og bruk i kystsona og Innst. S. nr. 168 (1999-2000). Flertallet vil understreke betydningen av å sikre det biologiske mangfoldet også i marine områder.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at strandsonen er svært viktig for biologisk mangfold. For eksempel er Oslofjorden et av de aller mest verdifulle områdene for sjeldne dyr og planter i Norge. Disse medlemmer er bekymret for en utvikling der bygging i strandsonen er i ferd med å utrydde flere sjeldne arter. Disse medlemmer ber Regjeringen vektlegge hensynet til det biologiske mangfoldet og på den bakgrunn foreta en innstramning av plan og bygningsloven i forhold til 100-metersonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til omtalen i meldinga av arbeidet med utvida vassdragsvern, og minner om at Stortinget gjentatte ganger har uttalt ønske om å legge til rette for bygging av småkraftverk. Siden epoken med utbygging av større kraftverk på det nærmeste er over, er kraftutbygging ikke lenger grunn til utvidet vassdragsvern. Disse medlemmer finner det ikke akseptabelt at omfattende vern med restriksjoner i hele nedslagsfeltet, benyttes som virkemiddel for å bevare urørt natur eller hindre næringsvirksomhet. Dersom tungtveiende forhold tilsier vern og restriksjoner, må dette hjemles i naturvernloven og ikke i vannressursloven. Disse medlemmer ønsker størst mulig presisjonsnivå i alt vernearbeid slik at ikke unødvendige hindringer oppstår og dermed konflikter, tap av inntekter og høyere omkostninger for samfunnet. Det er behov for et klart mandat for arbeidet med utvidelse av vassdragsvernet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for et klart mandat for arbeidet med vassdragsvernet. Mandatet må være presist i forhold til hva som ønskes oppnådd med vernet og hvilke virksomheter det ikke er nødvendig å legge restriksjoner på."

Unngå forurensing

Komiteen viser til at forurensing er en av hovedårsakene til tap av biologisk mangfold. Sur nedbør og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier er alvorlige forurensingstrusler. Utslippene av sur nedbør er betydelig redusert de siste 20 år. Likevel er naturens

tålegrense fortsatt overskredet i deler av landet. Komiteen viser til betydningen av internasjonalt samarbeid for å få redusert problemet med grenseoverskridende sur nedbør.

Komiteen understreker videre viktigheten av å bekjempe utslipp av giftstoffer, og å rydde opp i tidligere miljøsynder. Når det gjelder utslipp til hav, viser komiteen til at Regjeringen nylig har fremlagt en havmiljømelding, hvor den blant annet presenterer overordnede mål for en helhetlig havmiljøpolitikk, legger frem verktøy og prosesser for hvordan en slik politikk kan utvikles og gjennomføres på kort og lang sikt, herunder sikre en bedre koordinering mellom ulike sektorer og næringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Regjeringen har varslet en sak om nasjonale laksefjorder og laksevassdrag i juni 2002, og vil komme tilbake til spørsmål knyttet til villaksen i sammenheng med dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til St.meld. nr. 12 (2001-2002) og presiserer at en forutsetning for den videre veksten i havbruksnæringen er en langt sterkere miljøtilpasning. Rømt oppdrettslaks er en reell trussel for villaksen ved genetisk innblanding, konkurranse og annen påvirkning. Lakselus er særlig en trussel for den utvandrende smolten som ikke overlever dersom infeksjonsnivået av lus blir for høyt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Norge har et særskilt globalt forvalteransvar for villaks. Norge har verdens største bestand av nordatlantisk laks, men vi har allerede utryddet den fra 60 elver, og den står i fare for å forsvinne fra 200 andre, jf. Lakseregisteret til Direktoratet for naturforvaltning. Gjennom Bern- og Rio-konvensjonene og Norges deltagelse i NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organisation) har Norge juridisk forpliktet seg til å ta vare på, restaurere og sikre de ville laksebestandene. Føre-var-prinsippet skal gjelde i dette arbeidet.

Disse medlemmer viser til at de største truslene mot villaksen i dag er spredning av lakselus og innblanding i laksestammene fra rømt oppdrettslaks. Årlig rømmer rundt 500 000 oppdrettslaks fra norske anlegg (jf. NOU 1999:9, Til laks åt alle kan ingen gjera?). Det vil si dobbelt så mange som det er gytende villaks i norske elver. I områder med lakseoppdrett kan konsentrasjonen av lakselus være opp til 200 større enn normalt. Rømming av fisk med lus eller luselarver når smolten vandrer ut fjordene er spesielt forsterkende for lakselusproblematikken. Statens dyrehelsetilsyn konkluderer med at lakselus er en reell og alvorlig trussel mot villaks og sjøørret. I en oppdragsmelding for Sogn og Fjordane fylkeskommune i 2001 konkluderer:

"Lakseoppdrett kan i dag ikke vurderes som bærekraftig fordi den antatte spredningen av lakselus fra oppdrettslaks til villaks vurderes som så høy at den representerer en utrydningstrussel for utvandrende smolt fra for eksempel Sognefjorden."

Disse medlemmer viser til St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav hvor det slås fast at "en forutsetning for den videre veksten i havbruks-næringen er imidlertid en langt sterkere miljøtilpasning. De største miljøutfordringene i dag er konsekvensene av rømt oppdrettsfisk og spredning av lakse-lus har for villaksen". Disse medlemmer mener at en slik sterkere miljøtilpasning må innebære gjennomføring av helhetlige miljøkonsekvensanalyser før det kan etableres oppdrettsanlegg, og at forslagene i Villaksutvalget om ni nasjonale laksefjorder med forbud mot oppdrett av laksefisk tas til følge. Videre mener disse medlemmer at ordningen med midlertidige sikrings- og tiltakszoner opprettholdes i tråd med forevar-prinsippet. Det må i tillegg iverksettes strakstiltak i de eksisterende anleggene for å løse truslene knyttet til lakselus og rømming.

Disse medlemmer påpeker videre at furunkulose og gyrodactulus salaris er kjente norske eksempler på ufrivillig introduserte blindpassasjerer ved import til henholdsvis havbruksvirksomhet og til kultiveringsvirksomhet. På denne måte forekommer det også introduksjon av flercellede dyr og alger som også påvirker kystøkosystemet ved sin vekst og biomasse.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at utslipp av klimagasser er en annen alvorlig miljøutfordring og at Regjeringen nylig har lagt frem en tilleggsmelding til klimameldingen, jf. St.meld. nr. 24 (2001-2002) og St.meld. nr. 15 (2001-2002).

Flertallet viser til at klimaendringer og tap av biologisk mangfold er alvorlige miljøutfordringer som henger nøye sammen. Flertallet støtter derfor Regjeringens initiativ i forhold til Johannesburg-konferansen om en styrking av samarbeidet mellom tre sentrale FN-konvensjoner; Klimakonvensjonen, Konvensjonen om biologisk mangfold og forørkning. Det er viktig med helhet i miljøpolitikken, og det er derfor viktig å sikre at tiltak under én av konvensjonene ikke motarbeider målene i en annen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ser betydningen av at det utvikles retningslinjer for utveksling av informasjon om klimarelaterte aktiviteter som kan innvirke på det biologiske mangfoldet og forørkningsprosesser. Likeledes må konsekvenser for biologisk mangfold ved klimaendringer utredes, og behovet for løpende overvåking av biologisk mangfold må forventes å øke på grunn av økt klimaendningsrate.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at i

forbindelse med planlegging av klimatiltak er biomangfold sentralt. I tillegg er det nødvendig at man ser nærmere på innvirkning på biomangfold av skogreisings- og nyplantingsprosjekter. Det må være en forutsetning at klimarelaterte tiltak ikke kommer i konflikt med bevaring av det biologiske mangfoldet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet finner det uheldig at de virkelig store utfordringene knyttet til klimaendringer og forurensing ofte vies mindre oppmerksomhet enn mer lokale konflikter om bruk eller vern av arealer. Selv om klimapolitikken behandles i egne meldinger, minner en også her om den betydning bruk av fornybart råstoff og CO₂-binding i skog har i klimasammenheng og viser til omtalen i denne stortingsmeldinga på side 41.

Internasjonalt samarbeid

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at oppfølgingen av FN-konvensjonen om biologisk mangfold også innebærer et internasjonalt ansvar. Det meste av jordas biologiske ressurser ligger i utviklingsland. Det er derfor viktig at utviklingslandene får tilgang til økonomiske og tekniske ressurser som setter dem i stand til å møte de utfordringene konvensjonen om biologisk mangfold legger på dem.

Flertallet mener det er viktig å styrke de internasjonale organisasjonene på miljøområdet. Her er særlig FN viktig. Det bør opprettes et vitenskapspanel for globale miljøendringer under FN etter modell fra det internasjonale klimapanelet. Vi trenger et FN-organ med styrke og tyngde for at ikke miljøavtaler og miljøhensyn blir underordnet andre hensyn.

Flertallet vil videre understreke at målsettingene og prinsippene i konvensjonen om biologisk mangfold må integreres i alle relevante utenrikspolitiske områder. Norge må ha som målsetting å bidra aktivt til at hensyn til biologisk mangfold innarbeides i andre internasjonale prosesser, herunder EU/EØS-samarbeidet, OECD, WTO, FNs kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD), WIPO, FNs skogforum og FNs matvareprogram.

Flertallet viser til at vern og bærekraftig bruk av det biologiske mangfoldet er de to målsettingene i konvensjonen om biologisk mangfold som hittil har fått størst oppmerksomhet. Flertallet mener økt prioritet må gis til den tredje målsettingen i konvensjonen, "rettferdig og likeverdig fordeling av godene ved bruk av genetiske ressurser". I konvensjonen er spørsmålet om rettferdig fordeling spesielt knyttet opp til genetiske ressurser og forholdet mellom land. Rettferdig fordeling vil imidlertid i de fleste tilfeller være en viktig forutsetning for å oppnå de to andre målsettingene i konvensjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at oppfølgingen av FN-konvensjonen om biologisk mangfold innebærer et internasjonalt

ansvar. Flere økonomiske og bedre tekniske ressurser behøves dersom alle land skal være i stand til å møte de utfordringene som konvensjonen innebærer. Dette krever blant annet at man legger forholdene til rette for økt økonomisk vekst på verdensbasis. Derfor må man videreføre arbeidet for å åpne for økt internasjonal handel og sikre en større utbredelse av markedsøkonomi basert på en sunn rettsstat. Frivillig internasjonalt samarbeid for å utvikle kunnskap og forskning, demokrati eller ren hjelp på "non-profit"-nivå, er selvsagt også viktige virkemiddel.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har som mål å sikre et stort arts mangfold i norsk natur i fremtiden, og at Norge gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid og som handelspartner skal bidra til å sikre et stort arts mangfold i verden i fremtiden. Disse medlemmer understreker behovet for en motvekt til Verdens handelsorganisasjon (WTO) på miljøsidan. Norge må arbeide aktivt i utviklingen av WTO for å redusere behovet for denne motvekten.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at i tillegg må Norge som internasjonal handelspartner, medfinansier av Verdensbanken og bistandsyter bidra til at det internasjonale biomangfoldet opprettholdes og forvaltes bærekraftig med fokus på forvaltning basert på lokal økologisk kunnskap. Det påligger Norge et spesielt etisk ansvar når vi gjennom oljefondet opererer som finansaktør og investor internasjonalt. I oljefondets etiske retningslinjer bør det derfor være mekanismer som sørger for at Norges investeringer ikke bidrar til redusert biologisk mangfold.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utrede om det er hensiktsmessig å plassere den viktigste miljølovgivningen i en egen miljølov.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2003 legge fram en opptrappingsplan for kompetanseutvikling, kartlegging og overvåking av biologisk mangfold.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen vurdere om begrepene *villmarkspregede områder* og *inngrepsfrie områder* - som Direktoratet for Naturforvaltning har tatt i bruk - er hensiktsmessige slik de blir brukt i dag.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen om at det i samarbeid med organisasjonene innenfor primærnæringene utarbeides en strategi for å redusere konfliktnivået i naturforvaltningen.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen sørge for et klart mandat for arbeidet med vassdragsvernet. Mandatet må være presist i forhold til hva som ønskes oppnådd med vernet og hvilke virksomheter det ikke er nødvendig å legge restriksjoner på.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen, og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 42 (2001-2002) - om biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning - vedlegges protokollen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 4. juni 2002

Bror Yngve Rahm
leder

Øyvind Halleraker
ordfører

Øyvind Vaksdal
sekretær